Что касается частичного артикля, он употребляется перед существительными, обозначающими вещество (массы) Ср.: *lourd comme du plomb* «тяжелый как свинец»*, mou comme du cotton* «мягкий как вата».

Однако очень часто эти правила не соблюдаться. Ср.: *pur comme l'hermine* «невинный как ягненок»; *souple comme l'osier* «гибкий как лоза», где сравнительные члены хотя и выражены исчисляемыми существительными, тем не менее оформлены определенным артиклем. Наблюдается также, хотя и реже, обратное явление: сравнительные члены, выраженные неисчисляемыми существительными, оформляются неопределенным артиклем. Ср.: *noir comme un charbon* «черный как уголь»; *froid comme un arbre* «холодный как мрамор».

Отмеченные случаи употребления неопределенного артикля вместо определенного и наоборот, очевидно, следует объяснить способностью этих двух видов артикля выступать в одной общей функции – генерализующей.

Гораздо большее распространение имеют компаративные фразеологизмы, сравнительные компоненты которых в одной из вариантных форм выступают без артикля Ср.: *doux comme(le) miel* «сладкий как мед»; *cassant comme(du) verre* «хрупкий как стекло».

Многие исследователи усматривают в неупотреблении артикля признак высокой степени обобщенности значения данных компаративных фразеологизмов.

Изложенное выше дает нам достаточно оснований утверждать, что хотя компаративные фразеологические единицы образованы по продуктивным синтаксическим моделям и отношения между их членами современны, морфологическая оформленность сравнительных компонентов в них не имеет устойчивых форм. Этот вывод подтверждается многочисленными примерами из литературы, свидетельствующими о том, что при любом морфологическом оформлении сравнительного члена в компаративных фразеологизмах, даже если оно противоречит современным грамматическим нормам языка, эта единица не распадается, не утрачивает своего фразеологического характера.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Гак В. Г. и Рецкер Я. И. О французской фразеологии и французско-русском фразеологическом словаре. // Французско-русский фразеологический словарь под ред. Я. И. Рецкера. – М.: Просвещение, 1963. - 1785 с.

2. Костелянц Б. Л. Французские народно-разговорные фразеологизмы и их перевод на русский язык. // Вопросы французской филологии. – М.: Высшая школа, 1972. – 524 с.

3. Липшицене-Зибуцайте Э. И. Фразеологические синонимы французского языка. – Л.: Наука, 1971. – 365 с.

4. Ляндо Р. Л. Лексические варианты глагольных фразеологических единиц в современном французском языке. – Воронеж: КАСКО, 1965. – 249 с.

5. Мосьяков А. Е. Стилистические функции фразеологизмов в современном французском языке. – М.: Просвещение, 1971. – 137 с.

6. Назарян А.Г. Образные сравнения французского языка (фразеологизмы). – М.: Высная школа, 1965. – 263 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олександр Гавриленко – старший викладач Кіровоградського приватного вищого учбового закладу «Соціально-педагогічний інститут Педагогічна академія».

Наукові інтереси: французькі фразеологізми, теорія і практика перекладу.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

Тетяна ГАЛЬЧАК (Тернопіль, Україна)

В статті розглянуто гендерні особливості формування професійної компетентності усного перекладача. Крізь призму статевої стратифікації проаналізовано різні підходи до тлумачення терміну "гендер" у перекладі. Здійснено класифікацію лексичних особливостей чоловічого і жіночого мовлення. Зроблено висновок про те, що гендерні ознаки мовної особистості виступають головними системоутворювальними чинниками перекладу.

The article discloses gender characteristics of interpreter's professional competence. Different approaches to commentary of the term "gender" are assayed in the light of gender stratification. The classification of lexical peculiarities of masculine and feminine speech is offered. It is concluded that the gender characteristics of speaking person are backbone factors of interpretation.

В останнє десятиріччя в українській педагогіці, перекладознавстві та мовознавстві все чіткіше вимальовується новий напрямок досліджень, які базуються на соціально і культурно

маркованій специфіці статі (gender). Існує думка, що лінгвістична традиція, враховуючи чинник статі, сягає коренями античного світу, коли почалось осмислення категорії природної статі (sexus) і граматичного роду (gender) [8: 3-7].

Проте, очевидно, справедливим буде ствердження про те, що статево-рольова традиція суспільної свідомості бере свій початок в древньокитайській філософії з її основними поняттями – ян та інь. Концепція про взаємодію сил "інь" – "ян" як основних сил руху, як дуалізм який виражається в нерозривній єдності і боротьбі світлого і темного, чоловічого і жіночого начал в природі, – лягла в основу вчення про символи взаємодії крайніх протилежностей.

Вчення про "інь" і "ян" здавна засвоїла вся китайська філософія одночасно з вченням про п'ять стихій як першоелементів природи, згідно з яким зв'язки п'яти першооснов – води, вогню, металу і землі – створюють все різноманіття явищ і речей [8: 2].

Оскільки будь-яка система символів так чи інакше відтворює конфігурацію реальності, то, очевидно не існує "символотворчості, яка не коріниться в кінцевому результаті в загальнолюдській символічній основі" [7: 84].

Вищесказане виявляє, зокрема, також і основу гендерних аспектів в герменевтичній філософії пізнання і сягає в кінцевому результаті суті проблем розуміння через опосередкування текстами. "Розуміти себе означає розуміти себе перед текстом і сприймати з нього стан певного Я, яке відрізняється від мене", тобто "перед герменевтикою стоїть подвійне завдання: реконструювати внутрішню динаміку тексту і відтворити здатність твору проектуватись назовні у вигляді уявлень про світ, де я міг би жити" [7: 87-88].

Герменевтика прокладає шлях до розуміння "Я" через багатство символів, які передаються через культури "в лоні яких ми здобуваємо одночасно і єкзистенцію і мовлення" [7: 85].

Саме вивчення гендерної проблематики в педагогіці, перекладознавстві та мовознавстві стає одним із пріоритетних напрямів досліджень сучасних вітчизняних та зарубіжних мовознавців. Метою таких досліджень є встановлення певних особливостей у зіставленні однієї мови з іншими чи одного кінцевого тексту з іншим. Крім цього, питаннями мовлення як ідентифікатора індивідуальних характеристик особистості займалися і продовжують займатися як українські, так і іноземні вчені.

В центрі уваги гендерних досліджень на даний час знаходяться культурні і соціально-психологічні параметри, які обумовлюють стереотипне уявлення про чоловічі і жіночі якості, визначають ставлення суспільства до чоловіків та жінок, формують механізми побудови владної системи на основі відмінностей [1: 60]. Гендер конструюється через певну систему соціалізації, розподіл праці і прийняті в суспільстві культурні норми, ролі та стереотипи. Як продукт соціальних відносин і культурної традиції гендер не є власне лінгвістинчою категорією, проте шляхом аналізу мовних структур можна розкрити його зміст, виявити гендерні стереотипи, зафіксовані у свідомості носія мови [1: 62].

В роботах гендерного спрямування процеси створення текстів чоловіком і жінкою набули широкого освітлення (Т.Б. Крючкова, А.А. Вейлерт, О.А. Рижкіна, Л.И. Реснянска, Е.А. Земська, Н.Ф. Верхоланцева, Е.І. Горошко, А.М. Холод, А. Кіріліна, І. Кавінкіна та ін.). Зацікавленість суб'єктивними характеристиками учасників процесу перекладу стала конструктивним моментом в низці когнітивно-орієнтованих досліджень лінгвістичного та лінгводидактичного напрямків (Г.Д. Воскобойник, Т.А. Фесенко, В.І. Хайруллін; І.І. Халеева, R. Bell, P. Kussmaul, M. Snell-Hornby та ін.). Віднедавна в фокусі інтересів вчених – дослідження когнітивної сфери перекладацької психіки, питання мовних здібностей та комунікативної компетенції, перекладацьких стратегій та операцій (див. В.В. Гусєв, А.А. Залевска, І.Л. Мєдвєдєва, А.М. Каплуненко, В.А. Піщальнікова, Н.І. Подольська, В.Н. Шевчук та ін.). Мовленнєво-мислительна діяльність перекладача все ще привертає увагу дослідників, розширюється об'єм і ракурси її дослідження, проте власне посередницька складова вербальної діяльності перекладача залишається малодослідженою сферою.

На сьогоднішній день відсутня модель, яка б пояснювала співвідношення мови і статі перекладача. Це питання допомогагає висвітлити концепція вербальної посередницької діяльності чоловіка-перекладача та жінки-перекладача, запропонована Мойсовою О.Б., в якій

гендерні ознаки мовної особистості виступають головними системоутворювальними чинниками перекладу.

Беручи за основу твердження Д. Малишевської, яка характеризує гендер як "комплекс соціальних та психологічних процесів, а також культурних установок, породжених суспільством і які впливають на поведінку індивіда, вибір соціальних стратегій і т.і.", Мойсова О.Б. визначає цей термін як сукупність соціо-культурної та індивідуально-особистісної ідентичності людини крізь призму статевої стратифікації [4: 57]. Вона вважає, що відмінності між чоловічим і жіночим мовленням проявляються на різних рівнях мови: в фонетиці, в лексиці і в граматиці. Побудова письмових текстів чоловіками і жінками практично не досліджувалась, за винятком психолінгвістичних експериментів з відтворення пошкодженого тексту: при відтворенні текстів жінками основною метою було або передача фабули тексту або спроба максимально відтворити початковий текст, чоловіки ж намагались побудувати свій новий текст. В середньому чоловічі тексти в значній мірі відхилялись від еталону у порівнянні з жіночими.

Дослідження поки не привели хоча б до узагальненої одної думки щодо засобів висловлювання жіночого і чоловічого письмового мовлення в тексті. Вцілому ці дослідження дають уявлення про особливості чоловічого і жіночого мовлення, проте ці свідчення надто поодинокі. Проаналізувавши ці свідчення можна класифікувати лексичні особливості чоловічого і жіночого мовлення.

Чоловіче мовлення

1. Відображення дійсності в більшій різноманітності якісних характеристик та ознак.
2. Одноманіття прийомів під час передачі емоцій.
3. Поєднання офіційного і емоційного маркування лексики під час звертання до рідних і близьких людей.
4. Точність номінації, термінологічність слововживання.
5. Застосування професійної термінології під час невимушеного спілкування.
6. Стилістично нейтральна лексика. Вживання слів з найменшою емоційною індексацією при передачі емоційного стану чи оцінки предметів і явищ.
7. Домінування периферійних розділів словника, вживання оказіоналізмів, архаїчних форм слів і розмовно забарвленої лексики.

Жіноче мовлення

1. Схильність до використання престижних стилістично маркованих форм, кліше, книжкової лексики.
2. Використання євфемізмів.
3. Використання оціночного висловлювання (слів і словосполучень) з дейтиктичними лексемами замість називання особи на ім'я.
4. Більша різноманітність мовлення при описі почуттів.
5. Характерна тенденція до частого використання приблизних позначень замість точної номінації.
6. Тенденція до гіперболізованої експресії, яка проявляється в широкому функціонуванні слів-інтенсивів.
7. Відносно менший словник, оскільки жінка частіше користується загальновживаним усталеним прошарком лексики, ідіомами, фразеологічними одиницями з більш високою частотою використання в мовленні.

З цього зробимо висновок, що термінологічність слововживання – індивідуальна особливість – свідчить про прагнення перекладача-чоловіка до конкретики, концентрації уваги на деяких словах, підкреслючи їх важливість. Жінка-перекладач в свою чергу нехтує деталями опису для створення загального уявлення про предмет чи дійсність, що призводить до спрощення інформаційно-семіотичних властивостей кінцевих знаків в тексті перекладу.

Таким чином, можна констатувати, що в мові перекладачів чоловічої та жіночої статей існують певні розбіжності. Тому перед дослідниками гендеру в перекладі виникає концептуальне завдання розробки необхідних методів для чіткішого встановлення фактів функціонування гендеру в мові загалом і в перекладі зокрема, оскільки психологічно чоловіки та жінки не можуть мислити однаковими категоріями і відокремлення «його» від

«її» є принциповим. Більше того, детальнішого аналізу потребують ті тексти, які за своєю зовнішньою ознакою вже є «різностатевими», іншими словами, потрібно дати відповідь на питання: що відбувається з текстом і які проявляються тенденції його модифікації, якщо перекладач – чоловік, а автор жінка або навпаки. Такі проблеми не можна обмежувати лише сухою статистикою і констатацією факту гендерної розбіжності, необхідний пошук конкретизації способів відображення фемінності чи маскулінності текстів та потрібне теоретичне підгрунтя для подальшого розвитку напряму психолінгвістичного погляду на гендер у тексті.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гендерные аспекты массовой коммуникации // Гендер как интрига познания / Сост. А. Кирилина. М.: Изд-во "Рудомино". 2000. – С. 47-811.

2. Чепко (Мойсова), О.Б. International communication in the modern world and analysis of linguistic situation [Текст] / О.Б. Чепко // Таможня: история, теория, практика. Вып. XI: Материалы конференции «Неделя науки» / Под ред. К.Д. Скрипника. – Ростов-на-Дону.: РИО Ростовского филиала РТА, 2004.

3. Мойсова, О.Б. Классификация женской и мужской письменной речи как отражения гендерного аспекта в переводе (на примере переводов А.Сидерского и Е. Горобец произведения Ричарда Баха «Чайка Джонатан Ливингстон») / О.Б. Мойсова // Известия АМИ./ Под ред. О.Г. Болдинова. – РГПУ: Академия молодых исследователей. – Выпуск № 4, 2006.

4. Мойсова, О.Б. Проблемы коммуникации с позиции гендерного анализа / О.Б. Мойсова // Таможня: история, теория, практика. – Вып. XIV: Материалы конференции «Неделя науки» / Под ред. К.Д. Скрипника. – Ростов-на-Дону.: РИО Ростовского филиала РТА, 2007.

5. Мойсова, О.Б. Особенности гендера в лингво-культурологическом аспекте / О.Б. Мойсова // Речевая деятельность: субстанциональные и процессуальные аспекты: материалы межрегиональной научной конференции. – Краснодар: КГУКИ, 2007.

6. Мойсова, О.Б. Влияние личности переводчика на прагматическую адаптацию текста оригинала в условиях гендерного подхода / О.Б. Мойсова // Материалы II Всероссийской научно-практической конференции «Личность – Язык – Культура». – Саратов: СГУ, 2009.

7. Рикер, Поль. Герменевтика, этика, политика. – М.: РАН, Институт философии, 1995.

8. Халеева И.И. Гендер как интрига познания. Сборник статей. – М.: Рудомино, 2000.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Гальчак – аспірант кафедри теорії і практики перекладу Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка.

Наукові інтереси: педагогіка, методика підготовки перекладачів.

ПЕРЕДПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ПУТІВНИКА ЯК ТИПА КРАЄЗНАВЧОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОЇ ТА БРИТАНСЬКОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ)

Валерія ГІЗЕР (Херсон, Україна)

У статті запропоновано передперекладацький аналіз путівника як типу краєзнавчого тексту, який допомагає виявити універсальні та специфічні ознаки формування та реалізації лінгвоконцепту «край» в кожній із зіставлюваних лінгвокультурних традиціях, а також виокремити зони можливих труднощів у відтворенні базисних лексичних краєзнавчих одиниць у перекладі.

The article represents the preliminary translational analysis of the guide-book as the type of local lore text, which helps to define the universal and specific features forming the concept "native land" in cross-cultural aspect. Besides, it allows to highlight the translational difficulties while trans-coding the basic local lore concepts into another linguistic culture.

Для того, щоб установити лінгвокультурологічні особливості побудови нехудожніх культуро зорієнтованих типів текстів у зіставлюваних традиціях перекладачеві насамперед варто знати закономірності побудови конкретного типу тексту в межах кожної із зіставлюваних лінгвокультурних традицій.

У статті вирішуються наступні завдання: 1) визначити ієрархію базисних краєзнавчих компонентів, що формують ядро лінгвоконцепту «край» у межах конкретного типу тексту в аналізованих лінгвокультурних традиціях; 2) виявити специфіку їх функціонування на сильних позиціях тексту в обох лінгвокультурних традиціях; 3) окреслити перекладацькі труднощі у відтворенні базисних лексичних краєзнавчих одиниць, які формують лінгвоконцепт «край» у текстах краєзнавчого характеру для іншокультурної цільової аудиторії.